

سنت یا مدرنیته، ارزیابی معماری معاصر ایران

۱- روح اله رحیمی ۲- مینا دراسرای

۱- استادیار گروه معماری، دانشگاه مازندران، دانشکده هنر و معماری، بابلسر

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه مازندران، دانشکده هنر و معماری، بابلسر

r.rahimi1980@gmail.com

Minadarasaraee88@gmail.com

چکیده

معماری سنتی ایران بهترین سازگاری را با این مرز و بوم داشته و معماران بدرستی می‌دانستند که چه کالبدی برای بنا بهترین پاسخ را به نیازهای ساکنین می‌دهد. اما با ورود مدرنیته، معماری ایران دستخوش تغییر قرار گرفته است که گاهی این تغییرات تأثیرات منفی بر ساختار کالبد معماری ایران داشته است. هدف این پژوهش نمایش مزایا و معایب هر دو گزینه‌ی مدرنیته و سنت در معماری ایران و انتخاب بهترین و مناسب‌ترین معماری از بین این دو است. این پژوهش ابتدا با مطالعات کتابخانه‌ای به تعریف واژه سنت و مدرنیته و سپس به بررسی ویژگی‌های معماری سنتی و مدرن، تضاد و تشابه این دو با هم با روش "تفسیری تحلیلی" پرداخته است. بهترین ویژگی‌های پاسخگو به معماری امروزه ایران چیست؟ آیا کاملاً باید به معماری سنتی روی آورد یا معماری مدرن را بطور کامل جایگزین آن کرد؟ پژوهش به این نتیجه رسیده است که معماری و شهرسازی حال حاضر در ایران نیازمند استفاده از مصالح و تکنولوژی مدرن و روز دنیا با الگو برداری از مفاهیم و معانی معماری سنتی ایران بوده و بهترین روش معماری استفاده از ویژگی‌های مثبت و سازگار هردو روش سنتی و مدرن بصورت توأما در راستای پیشبرد معماری به سمت آسایش و امنیت ساکنین می‌باشد. با این روش هدف اصلی معماری ایران یعنی احیا معماری سنتی ایران با توجه به آسایش کاربران عملی می‌شود.

کلید واژه‌ها: سنت، مدرنیته، معماری سنتی، معماری مدرن

مقدمه

هنگامی که درباره معماری صحبت می‌کنیم، به ساختمان‌های مهمی رجوع می‌کنیم که اوضاع متفاوت فرهنگی را چارچوب بندی می‌کند و ساکنین آن‌ها را قادر می‌سازد که در نظم همه جانبه شرکت جویند. البته این توانایی تعریف دیگری از امر شاعرانه است، تلاقی حقیقت و زیبایی. مرزهای فرهنگی در معماری به طور واضحی متصل نیست؛ به خصوص در دوران ارتباطات مخابراتی. همان‌طور که کنت فرامپتون ۱ اشاره کرده است، این شاید بزرگترین چالش برای معماری مدرن برای سازگاری با امر جهانی و امر محلی است. اما مرزهای فرهنگی نمی‌تواند صرفاً به جغرافیا، ملیت، قومیت و یا جنسیت تقلیل یابد. (PérezGómez ۲۰۰۸) ضرورت شناخت شخصیت عمیق کشور و ریشه آن در خاک گذشته، و در سوی دیگر، پیشرفت علمی، فنی و فرهنگی تمدن مدرن به عبارت دیگر، این کشورها با مسائل بسیار مهمی روبرو هستند چالش مدرن شدن و در عین حال بازگشت به منابع اصلی خود، یا به طور همزمان یک تمدن قدیمی و خفته را احیا می‌کند و در عین حال در پیشرفت جهانی به سمت جلو شرکت می‌کند. رضا شیرازی در کتاب شهرسازی و معماری مدرن ایران استدلال می‌کند که تاریخ عمومی ایران در طول ۱۵۰ سال گذشته، و به ویژه تحولات معماری و شهری آن، بین دو حالت افراط غرب یعنی مدرنیزاسیون و مدرنیته در نوسان بوده است. (Reza Shirazi, ۲۰۱۸) محمد آرکون ارزیابی انتقادی خود از جوامع دینی را اینگونه مطرح میکند. امروزه، زمانی که مسلمانان مدعی بازگشت اسلام اصیل و نخستین هستند، همگی در واقع به اسلامی اصیل، مسلمانان یکپارچه، ضعیف و متعصبانه تر اشاره دارند که از مباحث غنی فکری میان متفکران قوی در طی دوران کلاسیک، محروم است (Mohammad). Arkoun, ۱۹۹۰ اکثریت قریب به اتفاق معماران و برنامه ریزانی که مدعی نوسازی، حفاظت،

مرمت و یا آفرینش هستند، این واقعیت تاریخی را به طور کلی همراه با روح اسلامی معماری و یا یک محیط شهری نادیده گرفته اند. منظور این نیست که آنان بایست به فرهنگ و تفکر اسلامی کلاسیک بازگشته و زمینه قرون وسطایی را در جهان مدرن بازآفرینی کنند. موضوع هرگز تضاد جاری میان مدرنیته نیست. در تمدن اسلامی و سنت، همداستان با گفتمان نوستالژیک در باب زیبایی و شکوه مقابل، باید اذعان کرد که بیان‌های کلاسیک از اسلام نمیتواند امروز تکرار شود. این، عدم امکانی ساختاری است؛ چون که تمامی سیستم‌های نشانه‌شناختی‌ای که از طریق آنها این بیان‌ها، در معماری، شهرسازی، نقاشی، موسیقی، مجسمه‌سازی، ادبیات، الهیات، قانون، صنایع دستی، لباس‌ها، جشن‌ها، فهمیده شده و رسیده است، یا نابود شده و یا در جوامع معاصر از هم گسیخته است (Arkoun, ۱۹۹۰). معماری ایران، همواره دیالوگی میان سنت و مدرنیته برقرار کرده است. ضمناً در این رابطه، نبایست از نقش مهم دین و مبانی فلسفه در جامعه ایران غفلت کرد. جامعه‌ی امروزه خصوصاً جامعه‌ی اسلامی نگاه نادرستی به پیشرفت فناوری و تکنولوژی پایه پای کشورهای توسعه یافته دارد. معماران اسلام گرا همواره به معماری سنتی خود وابسته بوده و به ریسمان گذشته چنگ می‌زنند. امروزه لازم است بین سنت و مدرنیته پیوند صحیحی برقرار شود، روشی که نه تضادی با سنت گذشته داشته باشد و نه فناوری جدید را نفی کند. یعنی با مقایسه وضع موجود و شناخت وضع مطلوب، راهکارهایی برای نیل به وضع مطلوب ارائه شود. در این پژوهش به بررسی ویژگی‌های مثبت معماری سنتی و مدرن پرداخته می‌شود و بهترین و مطلوب‌ترین روش معماری در خور وضعیت حال حاضر ایران معرفی می‌شود.

۱. پیشینه پژوهش

در ایران، پژوهش‌های جامع و کتاب‌هایی که درباره ویژگی‌ها و مفهوم تمایز و تشابه بین سنت و مدرنیته نوشته شده باشند، بسیار اندک اند. از بین منابع موجود در این زمینه، می‌توان به کتاب معماری و شهرسازی معاصر در ایران (۲۰۱۸، Reza Shirazi) اشاره کرد که در کتاب خود به بررسی مشکل دوگانه در کشورهای در حال توسعه خصوصاً ایران بعد انقلاب پرداخته است و نهایتاً با بررسی شرایط امروز و نیز شناخت محدودیت‌ها و امکانات به راه‌حلهایی در معماری و شهرسازی برای تغییر این وضعیت دست یافته است. پستمن (۱۳۹۵) در کتاب خود، تکنوپولی؛ تسلیم فرهنگ به تکنولوژی، توسعه و ویژگی‌های "تکنوپولی" را توصیف می‌کند. او یک تکنوپولی را به عنوان جامعه‌ای تعریف می‌کند که در آن فناوری خدایی شده است، به این معنی که "فرهنگ به دنبال مجوز خود در فناوری است، رضایت خود را در فناوری می‌یابد و دستورات خود را از فناوری می‌گیرد". پستمن تکنوپولی را جدیدترین نوع از سه نوع فرهنگ می‌داند که با تغییر در نگرش آنها نسبت به فناوری متمایز شده است، فرهنگ‌های استفاده از ابزار، تکنوکراسی‌ها و تکنوپولی‌ها. به گفته وی، هر کدام از آنها با ظهور فناوری‌های جدیدی تولید می‌شوند که "با فناوری‌های قدیمی رقابت می‌کنند، بیشتر برای تسلط بر جهان بینی آنها. هایدگر (۱۳۰۶) در کتاب وجود و زمان در باب تکنولوژی تأمل فلسفی نموده و سعی می‌کند تا با نقد دیدگاه رایج از تکنولوژی، تکنولوژی به عنوان یک ابزار انسانی، به سوی ماهیت تکنولوژی گام بر دارد. او با گفتن این سخن که «ماهیت تکنولوژی هم، به هیچ وجه، امری تکنولوژیک نیست» سعی می‌کند تا ماهیت تکنولوژی را از مصادیق و ظواهر آن تفکیک نماید و به تبیین رابطه تکنولوژی با حقیقت پرداخته و آن را «نحوه‌ای از انکشاف حقیقت» می‌شمارد، انکشافی تعرض آمیز که به موجب آن نگاه انسان به عالم و آدم عوض شده و همه چیز برای او در قالب یک «منبع ذخیره» آشکار می‌شود، منبع ذخیره‌ای که آماده تصرف و ذخیره شدن است. لفافچی، دهباشی شریف و اعتصام (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان «شناسایی و اولویت بندی شاخص‌های معماری و فرهنگ با تکیه بر کاربرد تکنولوژی در عصر جهانی شدن» به سازماندهی ساختمان‌های شهری معاصر در دنیای در حال تغییر، به بررسی وجوه تعاملات ساختمان‌های معاصر با تحولات فناوری بر اساس زمینه‌های فرهنگی پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که کاربرد فناوری در عصر جهانی شدن و عصر ارتباطات به معنای نابودی فرهنگ در معماری می‌باشد. رستمی پریزاد (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «نقش تکنولوژی در کیفیت فضاهای معماری و چگونگی تاثیر آن بر معماری پایدار» به بررسی تاثیر تکنولوژی بر معماری و رسیدن به شهرهای پایدار پرداخته‌اند، به این نتیجه رسیدند که بهتر است تاثیر تکنولوژی بر توانایی بهبود امنیت اقتصادی و اجتماعی جوامع شهری نیز مورد بحث و بررسی قرار گیرد. ابوطالب (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «چالش‌های تکنولوژی نوین در حفظ معنویت فرهنگی معماری امروز» به بررسی شرایط حاکم بر دنیای امروز در مواجهه با پدیده فراگیر تکنولوژی پرداخت، نتایج حاکی از آن است که با همراه کردن تکنولوژی و معنویت در معماری می‌توان جهان را به سوی کمال پیش برد بطوریکه در سایه آن، آسایش و آرامش برای همگان، پدیدار خواهد شد. سالاری راد و فریدی خورشیدی (۱۳۹۲) در مقاله‌ای تحت عنوان «تبیین مساله تکنولوژی و جایگاه آن در الهیات عقلی» به بررسی نسبت میان فلسفه و تکنولوژی پرداختند، نتایج حاکی از آن است که یکی از مشکلاتی که برای ورود به این بحث وجود دارد، حجاب تکنیک است. یعنی ما غرق در عالمی شده ایم که تکنیک تمام وجوه زندگیمان را گرفته است. آنچه در

صنعتی شدن هرچه بیشتر انسان‌ها مهم بوده، این است که انسان به عنوان یک عضو در طبیعت قدرتمند شود و در واقع از بندهای طبیعت رها شود و بیشتر طبیعت را به خدمت بگیرد. قانعی راد (۱۳۸۸) در مقاله‌ای تحت عنوان «دوگانگی‌های فرهنگی تکنولوژی (رویکرد جامعه‌شناسی فرهنگی در تحلیل تکنولوژی)» به بررسی تعارض بین فرهنگ‌های فناوری محور و تولید محور، ریشه‌گیری فرهنگی و اسقلال نهادی تکنولوژی، و تداوم میراث فرهنگی در جهان تکنولوژی و به چالش کشیدن رویکرد کلاسی به توسعه ی تکنولوژی و در مقابل تلاش برای گسترش تحلیل فرهنگی تکنولوژی پرداخت. وفامهر و مجیدی (۱۳۸۶) در مقاله‌ای با عنوان «دام تکنولوژی و هویت فرهنگی در معماری» به بررسی رابطه ی تکنولوژی و فرهنگ در جوامع ایران و نحوه ی تداخل معنویت در آن پرداختند و به این نتیجه رسیدند که اگر این دو را جنبه‌هایی از وجود آدمی ببینیم به عنوان جنبه ظاهری (تکنولوژی) و جنبه باطنی (معنویت) همانگونه که انسان در زندگی سعی دارد از هر دو جنبه وجود خود استفاده کند تا راه کمال را بییماید، می توان با همراه کردن تکنولوژی و معنویت با هم جهان را به سوی کمال پیش برد به نحوی که آسایش و آرامش برای همگان در سایه همراهی تکنولوژی و معنویت پدید آید.

۲. روش پژوهش

موضوع مورد تحقیق در این مقاله در زمره‌ی تحقیقات کیفی است. در این پژوهش ابتدا به بیان معنا و مفهوم سنت و مدرنیته پرداخته شده سپس ویژگی‌های معماری سنتی و مدرن در ایران گفته و با هم مقایسه شده است. داده‌های این پژوهش به صورت اسنادی با رجوع به کتابخانه و جمع آوری آثار متفکران صاحب نظر در این حوزه، نظرات و شرح‌هایی که بر آثار آن‌ها به نگارش در آمده جمع آوری شده است. نهایتاً گردآوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای و جهت تحلیل داده‌ها از روش «تفسیری تحلیلی» استفاده شده است.

۳. پرسش‌های پژوهش

تعریف و ویژگی‌های معماری سنت و مدرنیته در ایران چیست؟

بهترین و مناسب ترین گزینه برای معماری عصر حاضر در ایران کدام است؟

۴. شناخت مفاهیم کلیدی

تعریف لغوی سنت: معنای لغوی سنت در فارسی، راه، روش، سیرت، طریقه و عادت است (فرهنگ معین، ۱۳۸۶). در عربی هم به معنای شیوه و روش عملی و ماندگار است و به قید وصفی حسنه و سیئه درمی آید. معادل انگلیسی سنت هم از ریشه لاتینی (Tradere) گرفته شده و به معنای انتقال دادن یا سپردن چیزی به کسی است تا از آن مراقبت و نگهداری کند، این واژه همچنین در محتوای قوانین رومی که به ارث مربوط می‌شدند مورد استفاده قرار می‌گرفت. در آن زمان، اموالی را که از نسلی به نسل دیگر انتقال می یافت به مثابه امانتی تلقی می کردند که وارث باید از آن مراقبت کرده و در توسعه و افزایش آن بکوشد (کیدنز، ۱۳۷۸).

تعریف لغوی مدرنیته: واژه‌ی مدرنیته (Modernity) به معنای تجدد و نوگرایی است، یعنی گزینش آنچه جدید و نو است، از ریشه‌ی مدرن (Modern) یعنی آنچه امروزی و معاصر است، برگرفته از کلمه‌ی لاتین (Modernus) است که خود از کلمه (Modo) اشتقاق یافته است. لفظ (Modo) به معنای این اواخر، به تازگی، و گذشته‌ای بسیار نزدیک است.

سنت اصولی است که منشا الهی دارد و از طریق شخصیت‌های مهم همچون پیامبران که برای پیشبرد بشر در اعصار مختلف آشکار شده است. سنت با بکارگیری اصول و همراهی آن در حوزه‌های مختلف انسانی همچون حوزه اجتماعی، هنر، حقوق، علوم و... این مهم را عملی کرده است. البته سنت معرفت‌متعالی و واسطه‌هایی برای تحصیل آن معرفت را نیز شامل می‌شود (اکرمی، ۱۳۸۳). سنت درکی حقیقی است که هم منشا الهی و ازلی دارد و هم یک دوره‌ی کامل از تاریخ بشر را در بر می‌گیرد که از طریق انتقال پیام و تجدید آن تداوم یافته است. سنت همچنین حقیقتی باطنی است که در دل صور قدسی مختلف قرار گرفته و در عین حال منحصر به فرد است (اکرمی، ۱۳۸۳). "سنت مجموعه‌ای از اصول بدون تغییر در زمان و مکانی است که با وجود برگرفته شدن از وحی و دین، همچنان ثابت و بدون تغییر هستند، ولیکن کالبد آن‌ها در مکان‌ها و زمان‌های مختلف، متغیر است. سنت از گذشته به ما میراث رسیده است. سنت یعنی انتقال سینه به سینه باورها، عادات و عفايد از پدران به فرزندان بدون وجود آثار مکتوب" (قبادیان، ۱۳۸۳). مفهوم واژه سنت در نوشته‌های متفکران و فیلسوفان مختلف می‌تواند سه دیدگاه متمایز از مفهوم واژه‌ی سنت بیان کرد که عبارتند از:

جدول شماره ۱: سنت در دیدگاه‌های مختلف

۱.	دیدگاه تاریخ‌گرایانه	در این دیدگاه سنت با کلمه "گذشته" همراه است و مانند میراث نسل‌های پیشین تعریف می‌شود. بسیاری از اندیشمندان دوره مدرن همچون دکارت چنین نگرشی را در ارتباط با سنت داشته‌اند.
۲.	دیدگاه فرهنگ‌گرایانه	در این دیدگاه سنت با مفاهیمی همچون راه و روش، رسم، عادت، شیوه‌های رفتاری، سلیقه و روش زندگی و ... مترادف دانسته می‌شود و تقریباً دارای بار مفهومی برابر با واژه فرهنگ است. در این دیدگاه سنت به ایدئولوژی‌ها و باورها و همچنین راه و رسم زندگی و مشی براساس آن ایدئولوژی‌ها اطلاق می‌گردد که از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود.
۳.	دیدگاه سنت‌گرایانه یا دیدگاه ارزشی	از دیدگاه سید حسین نصر، سنت به معنای حقایق یا اصولی است که دارای منشا الهی بوده و بر بشر و در واقع بر کل قلمرو کیهانی از طریق وحی الهام شده است. این دیدگاه را همچنین می‌توان در اندیشه‌های فیلسوفان سنت‌گرای معاصر همچون شوان، گنون، کومارا سوامی، بورکهارت، کربن، نصر و... ملاحظه کرد.

۶. مفهوم مدرنیته

مدرنیته را باید رخدادی خطیر تلقی کرد که منحصراً با قرار دادن آن در عصری معین قابل فهم و معنا می‌شود (مصباحیان، ۱۴۰۱). پروژه مدرنیته که در قرن هجدهم به وسیله فیلسوفان روشنگری صورت بندی شد، ترکیبی از تلاش‌هایی بود که آنان برای گسترش علم، قانون و اخلاق همه شمول و هنر خودگردان، تماماً منطبق با منطق درونی هر حوزه، به کار گرفته بودند. در همان حال، پروژه (مدرنیته)، قصد داشت تا توانایی‌های بالقوه شناختی این قلمروها را از اسارت فرم‌های رمزی آزاد سازند. فیلسوفان روشنگری می‌خواستند این توده فرهنگ تخصصی شده را برای غنا بخشیدن به زندگی روزمره یعنی برای ساماندهی عقلانی زندگی روزمره مورد استفاده قرار دهند (Habermas, ۱۹۸۳). مفهوم واژه مدرنیته در نوشته‌های متفکران و فیلسوفان مختلف می‌تواند دو دیدگاه متمایز از مفهوم واژه‌ی مدرنیته بیان کرد که عبارتند از:

دانشنامه علوم فنی و مهندسی

جلد ۱، شماره ۱، آذر ۱۴۰۲

جدول شماره ۲: مدرنیته در دیدگاه‌های مختلف

<p>مدرنیته را به عنوان یک واقعیت یا دوران تاریخی خاص مطرح می‌کند که برای آن مکان پیدایش، زمان پیدایش و احیاناً زمان به پایان رسیدن قائل هستند. این دیدگاه مدرنیته را شامل سه دوره می‌داند:</p> <p>۱. حدوداً از آغاز قرن شانزدهم تا پایان قرن هفدهم ادامه می‌یابد، مردمان در شرف زندگی مدرن‌اند.</p> <p>۲. با موج یا خیزش انقلابی دهه ۱۷۹۰ آغاز می‌شود. در پی وقوع انقلاب کبیر فرانسه و ارتعاشات آن، یک جمهور مدرن عظیم به ناگهان و به نحوی دراماتیک قد علم می‌کند.</p> <p>۳. در قرن بیستم فرآیند مدرنیزاسیون چنان گسترش می‌یابد که عملاً کل جهان را دربرمی‌گیرد، و فرهنگ جهانی و رو به رشد مدرنیسم در قلمرو هنر و اندیشه به پیروزی‌های چشمگیری دست می‌یابد.</p>	<p>مدرنیته از دیدگاه اول</p>	<p>۱</p>
<p>از دیدگاه دکتر داوری اردکانی: "مشهور است که دکارت و بیکن موسسان تاریخ جدید هستند. دکارت و کانت طرح تصرف عالم را در انداختند. آن‌ها می‌بایست برگشته غلبه می‌کردند؛ ... دکارت صرفاً درس معرفت نمی‌داد. او راهگشای علم و تکنیک جدید بود. صورت علم جدید ریاضی است و او با طرح قواعد روش، روش علم جدید را تاسیس می‌کرد و راه تسلط بر طبیعت را گشود فلسفه دکارت و کانت بنیاد تجدد را گذاشته است.</p>	<p>مدرنیته از دیدگاه دوم</p>	<p>۲</p>

۷. ویژگی‌های معماری سنتی

در جدول شماره ۳ معماری سنتی ایران از لحاظ ویژگی‌های سنتی و نمود آن‌ها به همراه نمونه مصادیق آن‌ها دسته بندی شده است:

جدول شماره ۳: دسته بندی ویژگی‌های معماری سنتی ایران

مصادق معماری	دسته بندی فضا	دسته بندی نمود	عنوان	ردیف
خانه لاری ها مسجد مدرسه اقا بزرگ کاشان	خانه، مدارس، مساجد و ...	نمود عینی	معماری درون	۱
مدرسه علیای فردوس	خانه، مدارس، مساجد و ...	نمود عینی	معماری خاک	۲
مسجد نصیرالملک شیراز	خانه، مدارس، مساجد و ...	نمود عینی	معماری دورو	۳
مسجد جامع ساوه	خانه، مدارس، مساجد و ...	نمود عینی	معماری حیاط‌ها	۴
خانه شهشهانی	خانه، مدارس، مساجد و ...	ذهنی	معماری پیوند فضاهای باز و بسته	۵
	خانه، مدارس، مساجد و ...	ذهنی	معماری همراه با قصه	۶
مسجد وکیل شیراز	خانه، مدارس، مساجد و ...	ذهنی	معماری نظم و آراستگی	۷

دانشنامه علوم فنی و مهندسی

جلد ۱، شماره ۱، آذر ۱۴۰۲

مسجد جامع یزد				
مسجد جامع اصفهان	خانه، مدارس، مساجد و ...	ذهنی	معماری وقار و اعتدال	۸.
مسجد جامع تبریز	خانه، مدارس، مساجد و ...	ذهنی	معماری صراحت و سلاست	۹.
کاروانسرای بیستون	مسجد، مدرسه، کاروانسرا و ...	ذهنی	معماری فضای بی جهت	۱۰.
خانه طباطبایی ها	خانه، مسجد، مدرسه، کاروانسرا و ...	ذهنی	معماری سهل و ممتنع	۱۱.
حمام وکیل شیراز	خانه، مسجد، مدرسه، کاروانسرا و ...	ذهنی	معماری تنوع و هماهنگی	۱۲.
	خانه، مسجد، مدرسه، کاروانسرا و ...	عینی	معماری سقف ها	۱۳.
	خانه، مسجد، مدرسه، کاروانسرا و ...	عینی	معماری نفاست و ظرافت	۱۴.
	خانه، مسجد، مدرسه، کاروانسرا و ...	عینی	معماری نقش و رنگ	۱۵.
	خانه، مسجد، مدرسه، کاروانسرا و ...	عینی	معماری شباهت کل و جزء	۱۶.
	خانه، مسجد، مدرسه، کاروانسرا و ...	عینی	معماری پرورندهی نور	۱۷.
	خانه، مسجد، مدرسه، کاروانسرا و ...	عینی	معماری هم نشینی با آب	۱۸.
	اماکن روحی، مساجد، تکایا، امامزاده‌ها...	عینی	معماری همراه خط	۱۹.
	خانه، مسجد، مدرسه، کاروانسرا و ...	ذهنی	معماری شاعرانه	۲۰.
	خانه، مسجد، مدرسه، کاروانسرا و ...	ذهنی	معماری آرامش جان	۲۱.

۸. ویژگی‌های معماری مدرن

در جدول شماره ۴ معماری مدرن در ایران از لحاظ ویژگی‌های مدرنیته و نمود آن‌ها به همراه نمونه مصادیق آن‌ها دسته بندی شده است:

دانشنامه علوم فنی و مهندسی

جلد ۱، شماره ۱، آذر ۱۴۰۲

جدول شماره ۴: دسته بندی ویژگی‌های معماری مدرن ایران

ردیف	عنوان
۱.	استفاده از مصالح ساختمانی مدرن مانند بتن و شیشه در سطح وسیع
۲.	استفاده از تکنولوژی (انرژی برق، تاسیسات مرکزی، آسانسور)
۳.	عدم استفاده از هرگونه تاریخ‌گرایی و تزئینات (عدم تقلید از سبک‌های گذشته)
۴.	ایجاد ساختمان‌های بلند مرتبه با اسکلت فولادی
۵.	ابداع فرم‌های جدید
۶.	عملکردگرایی استفاده از پنجره‌های عریض که کل دهانه بین ستون‌ها را می‌پوشاند.
۷.	استفاده از پنجره‌های عریض که کل دهانه بین ستون‌ها را می‌پوشاند.

۹. مقایسه‌ی ویژگی‌های معماری سنتی و مدرن

جدول شماره ۵ به مقایسه‌ی ویژگی‌های معماری سنتی و مدرن، تضاد و تشابه این دو روش از معماری در ایران پرداخته شده است.

جدول شماره ۵: مقایسه ویژگی‌های معماری سنتی و مدرن در ایران

ویژگی‌های معماری سنتی	تشابه	تمایز	ویژگی‌های معماری مدرن
درون‌گرایی	درون‌گرایی در فضاهای خصوصی	کلیت فرم و فضا سازی	برون‌گرایی
تأکید بر محور و جهت		معماری سنتی جهت دار در عین بی‌جهتی، معماری مدرن تأکید بر بی‌جهتی	بی‌جهتی
خلوص و کمال شکل‌ها (اشکال اصلی)		استفاده از احجام هندسی اصلی که خلوص کامل داشتند در معماری سنتی، معماری مدرن دستیابی به اشکال جدید از دل اشکال اصلی	استفاده از اشکال هندسی مدرن
تقارن	تعادل در هر دو معماری وجود دارد	اصل تقارن و تعادل در معماری سنتی، عدم تقارن یا تقارن در حد بسیار کم	عدم تقارن
نور نشان دهنده اهمیت فضا و سلسله مراتب		نور در فضاهای اصلی در معماری سنتی نور در فضاهایی که احتیاج به نور دارند.	نور براساس میزان نیاز فضا
مرکز‌گرایی		در معماری سنتی کلیت فرم مرکز‌گراست اما در معماری مدرن چیدمان خطی و براساس محور عمودی یا افقی است.	خطی و محوری

معماری رنگ	معماری سنتی ترکیب رنگ متنوع، معماری مدرن بی رنگی.	معماری بی رنگی
معماری تزیینات و مصالح	معماری سنتی تنوع تزیینات و مصالح، معماری مدرن سادگی و خلوص بیشتر.	عدم تنوع در تزیینات و مصالح

۱۰. نتیجه گیری

معماری ایران از اواخر دوره قاجار و شروع دوره پهلوی دچار هرج و مرج و آشفتگی شد. به دلیل علاقه پادشاهان این دوران به دنیای مدرن غرب و ورود مدرنیته به ایران توسط افرادی که در غرب تحصیل کرده اند شاهد تغییراتی در معماری اصیل ایرانی هستیم. معماران دوران پهلوی تا حدودی تلاش کرده اند تا همزمان با حفظ معماری سنتی، معماری پیش از اسلام و معماری غرب را وارد ساختمان‌های دوره خود کنند. معماران با شناختی که از معماری سنتی ایران داشتند تلاش کردند تا با حفظ نسبی آن دست به ابتکار زده و این معماری اصیل و کامل را با معماری غرب تلفیق کنند. شاید به ظاهر معماری ایران کمی به اصل خویش نزدیک شده باشد اما باطن معماری با گام‌های بلندی از اصل خویش جدا شده است.

با بررسی و مطالعه ویژگی‌های سنت و مدرنیته در معماری ایران از گذشته تا به امروز، می‌توان در یک جمع بندی سنت را مجموعه‌ای از اصول، ارزش‌ها و قوانندی دانست که ریشه در اعتقادات و باورهای معنوی داشته، در طول تاریخ بر پایه‌ی تمدن پدید آورندگان در تماس با سایر تمدن‌ها بر پایه اعتقادات و باورهایشان و در بستر فرهنگ آن تمدن شکل گرفته و همچنین می‌توان به عنوان اصولی ثابت و بدون تغییر از آن‌ها یاد کرد که البته همواره تفاسیر و تجلیات کالبدی نو و متناسب با زمان و مکان از آن‌ها ظهور و بروز نموده است. و در مقابل آن مدرنیته را می‌توان واژه مرجعی برای بازتاب اندیشه‌های نو در عصر روشنگری دانست. در این دیدگاه، انسان هم موضوع و هم عامل شناخت نوین از خود و محیط پیرامون است. تاثیرگذاری اصول مدرنیسم در آثار معماری و شهرسازی معاصر به صورت ساخت و ساز صنعتی، استاندارد سازی و تولید انبوه خود را نشان داد. ساخت بناهای مشابه در اقصی نقاط جهان، بدون در نظر گرفتن عوامل اقلیمی، محیطی، فرهنگی صورت گرفت و تکیه بر خردگرایی و عقل مداری محض، سبب نادیده گرفتن نیازهای عاطفی معنوی و روحی انسان گشت. بازتاب این دیدگاه در معماری، به عملگرایی منجر گردید و کیفیت زیست را به بن بست رسانید. در پایان می‌توان دریافت که در حال حاضر در خلق آثار معماری و شهرسازی صرف الگوبرداری از معماری مدرن و عدم توجه به فرهنگ، اقلیم و محیط طراحی، سبب ایجاد آثاری می‌شود که گاه نمی‌تواند با کاربر و محیط ارتباط مناسب و قوی برقرار کرده و با بافت پیرامون خویش هماهنگ شود. و حتی ایجاد آثاری که تنها نگاه به معماری سنتی دارند بدون توجه به تکنولوژی و علم روز قطعاً جوابگوی نیازها و عملکردهای جدید نخواهد بود. معمار امروز فارغ از هرگونه تعصب و پیش داوری باید در جهت آشنایی بیشتر با مفاهیم معماری سنتی و مدرن گام برداشته و بتواند میان این دو ارتباط تعاملی کارساز جهت ایجاد آثار مفید و ماندگار ایجاد نماید.

منابع

[۱] ابوطالب، نرگس. چالش‌های تکنولوژی نوین در حفظ معنویت فرهنگی معماری امروز. سومین کنفرانس بین المللی پژوهش در مهندسی علوم و تکنولوژی. گرجستان. ۱۶ خرداد ۱۳۹۵.

[۲] اطهری، سید اسدالله. ۱۳۹۰. هویت، توسعه و مدرنیته در اندیشه شایگان. مطالعات میان فرهنگی. ۱۴: ۱۳۹-۱۷۶.

[۳] اکرمی، غلامرضا.؟. سنت، هنر و معماری. نشریه صفه.

- [۴] بمانیان، محمدرضا، مهدوی نژاد، محمدجواد، خاکسار، ندا. ۱۳۸۹. هویت معماری؛ تبیین معنای هویت در دوره های پیشامدرن، مدرن و فرامدرن. نشریه هویت شهر. ۵ (۷): ۱۱۳-۱۲۲.
- [۵] پایا، علی. ۱۳۸۷. ملاحظاتی انتقادی دربارهٔ تجربهٔ مدرنیتهٔ ایرانی. حکمت و فلسفه. ۴ (۳): ۶۳-۸۹.
- [۶] حجت، عیسی. ۱۳۹۴. سنت سنت گرایان و سنت گرایی معماران. نشریه هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی. ۲۰ (۱): ۵-۱۶.
- [۷] خرمشاد، محمد باقر، سرپرست سادات، سید ابراهیم. ۱۳۹۰. بازاندیشی در ابعاد و گستره مفهوم سنت. دانش سیاسی. ۷ (۱): ۱۱۵-۱۴۴.
- [۸] خسروی، شادی، سجایی، جلیل. بازشناسی آراء و نظرات اندیشمندان در تعریف سنت و مدرنیته و اثرگذاری آن در معماری ایران. همایش بین المللی معماری، عمران و شهرسازی در هزاره سوم. تهران، تیر ۱۳۹۳.
- [۹] رستمی پریزاد، رضا. ۱۳۹۸. نقش تکنولوژی در کیفیت فضاهای معماری و چگونگی تاثیر آن بر معماری پایدار. معماری شناسی نشریه اختصاصی معماری و شهرسازی ایران. ۲ (۱۲).
- [۱۰] ساداتی نژاد، سید مهدی، قمریان، ناهید. ۱۳۹۶. واکاوی مفهوم سنت از دید متفکران ایرانی: بررسی اندیشه‌های داریوش شایگان و سید حسن نصر. فصلنامه‌ی سیاست. ۲۷ (۲): ۳۹۳-۴۱۰.
- [۱۱] سالاری راد، معصومه، فریدی خورشیدی، منیره. ۱۳۹۲. تبیین مساله تکنولوژی و جایگاه آن در الهیات عقلی. نشریه پژوهشهای فلسفی. ۷ (۱۲).
- [۱۲] صادقی زاده، سلمان. ۱۴۰۰. نقدی بر کتاب سه تقریر رقیب درباره مدرنیته: خروج، اعتراض، وفاداری. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. ۲۱ (۶): ۲۱۱-۲۲۹.
- [۱۳] صارمی، حمیدرضا، هاشمی، نیلوفر. ۱۴۰۰. تحلیل تطبیقی مفهوم سنت و مدرنیته از دیدگاه دکتر سید حسین نصر؛ نگاهی سنت گرا بر مفهوم شهر اسلامی. مطالعات شهر ایرانی اسلامی. ۱۱ (۴۲).
- [۱۴] قانع راد، محمدمبین. ۱۳۸۸. دوگانگیهای فرهنگی تکنولوژی (رویکرد جامعه شناسی فرهنگی در تحلیل تکنولوژی). فصلنامه تحقیقات فرهنگی. ۲ (۸): ۱۰۷-۱۴۵.
- [۱۵] کدیور، محسن، کرمی، طیبیه. ۱۳۸۴. معنای سنت از دیدگاه سنت گرایان. مقالات و بررسی‌ها. ۷۷ (۲): ۲۰۱-۲۲۳.
- [۱۶] لفافچی، مینو، دهباشی شریف، مزین، اعتصام، ایرج. ۱۴۰۰. شناسایی و اولویت بندی شاخصهای معماری و فرهنگ با تکیه بر کاربرد تکنولوژی در عصر جهانی شدن (نمونه موردی: ساختمانهای اداری قبل و بعد از انقلاب ۱۳۵۷). نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی. ۲۱ (۶۳): ۴۴۳-۴۶۴.
- [۱۷] محمدی، عرفان، مختاری، مهدیه. ۱۳۹۷. بررسی تاثیر معماری سنتی بر معماری معاصر با نگاه بر معماری شهر کاشان. معماری شناسی نشریه اختصاصی معماری و شهرسازی ایران. ۱ (۲).
- [۱۸] مصباحیان، حسین. ۱۴۰۱. فراسوی دوگانه سنت و مدرنیته: پروژه تجدد سنت به مثابه بصیرتی جانشین. غرب شناسی بنیادی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. ۱۳ (۱): ۹۷-۱۱۹.
- [۱۹] وفامهر، محسن، مجیدی، ساینه. ۱۳۸۶. دام تکنولوژی و هویت فرهنگی در معماری. فصلنامه توسعه تکنولوژی. ۵ (۱۱).

[۲۰] Bani Yasin, Durar Ali. Abedullah Altawallbeh, Mohammad. The perspective of Orientalism in the contemporary Arab thought: A Critical Study Of criticizing Mohammad Arkoun of the orientalist, Journal of Social Sciences, Volume ۷, Number ۲, April ۲۰۱۸, <https://doi.org/10.25255/jss.2018.7.2.119.138>.

[۲۱] Gómez, Pérez. Built upon love: architectural longing after ethics and aesthetics. ۲۰۰۸

[۲۲] Shirazi, Reza. Contemporar architecture and urbanism in iran. Springer. ۲۰۱۸.
<https://doi.org/10.1007/978-3-319-72185-9>